

Hyvinvointikertomus 2023-2025

Aluehallitus 11.03.2025 § 80

Valmistelija hyvinvointipäällikkö Susanna Mutanen, p. 050 316 3441
palvelujohtaja Nina Peränen, p 050 5946 783

Selostus asiasta **Yleistä**

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2024 määrittelee 7 § hyvinvointialueen tehtävät hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Hyvinvointialueen on seurattava asukkaansa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Lisäksi hyvinvointialueella on valmisteltava aluevaltuustolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Keski-Suomen hyvinvointialueen ensimmäinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laadittiin poikkeuksellisesti yhtenä asiakirjana, joka hyväksyttiin aluevaltuustossa 14.5.2024. Nyt valtuustokauden päättyessä laaditaan uusi laaja hyvinvointikertomus, joka toimii samalla myös uuden valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmatyön pohjana. Kansalliset väestökyselyt (Kouluterveys ja TerveSuomi) eivät ole päivittyneet vuoden 2023 jälkeen. Uudet tulokset saamme syksyllä 2025.

Laaja hyvinvointikertomus kokoaa keskisuomalaisen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tilannekuvan sekä tehtyjä toimenpiteitä.

Hyvinvointikertomus on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen palveluiden, kuntien sekä järjestöjen kanssa. Kertomusta täydentävät syksyllä 2024 käytyihin hyte-neuvotteluihin laaditut kuntakortit.

Tällä valtuustokaudella on erityisesti keskitytty hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteiden ja yhteisövaikuttavuuden periaatteiden edistämiseen sekä yhteisen tietopohjan rakentamiseen. Hyvinvointialueen käynnistymisen myötä on käynnistynyt uudenlaista verkostotyötä.

Hyvinvointikertomuksessa raportoidaan kolmen painopisteen: arjen turvallisuuden, mielen hyvinvoinnin sekä liikunnallisen elämäntavan linjausten ja toimenpiteiden etenemistä.

Hyvinvointikertomuksen käsittely toimielimissä

Hyvinvointikertomus 2023-2025 on luonnosvaiheessa käsitelty kaikissa vaikuttamistoimielimissä sekä lautakunnissa, joiden käsittelyt ovat liitteenä.

Vaikuttamistoimielinten kannanotot esittelijälle olivat seuraavanlaisia:

- Palveluntuottajien ja yrittäjien näkökulma on vielä aika ohut hyvinvointikertomuksessa. Yhteistyötä pitää tehostaa tietopohjan vahvistamisessa sekä laajemmin hyvinvoinnin edistämistyössä. Yhteistyötä työterveyshuollon kanssa pitää myös tehostaa.

- Palveluntuottajien vaikuttamistoimielimen mielestä hyvinvointialueen ja yritysten välillä ei ole riittävästi yhteistyötä ennaltaehkäisevässä työssä työkyvyn ylläpitämiseksi.
- Vammaisneuvosto kantaa huolta alueen suurista terveyseroista. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä tulisi juuri suunnata enemmän sinne, missä tarve on tiedon pohjalta suurin. Maailmanpoliittinen tilanne huomioiden kokemuksellinen turvallisuuden tunne tulisi suunnitelmassa huomioida.
- Vammaisneuvosto toivoo kuntakorteista selkeämpää esitystapaa. Idea on hyvä, mutta vaatii vielä muokkausta ja mahdollisuutta vertailla kuntia paremmin keskenään.
- Vanhusneuvosto kokee hyvinvointikertomuksen tärkeäksi työkaluksi. Tiedolla johtamista tarvitaan erityisesti terveyserojen kaventamisessa. Kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyötä yhdyspinoilla tulee vaalia. Seniorikeskuksia tulee hyödyntää hyvinvoinnin edistämistyössä ja erityisesti yhteisvaikuttavuuden näkökulmasta
- Vanhusneuvosto toivoo lisättävän ravitsemusta kuvaavia indikaattoreita sekä toimenpiteitä suunnitelmaan.
- Järjestöjen ja seurakuntien vaikuttamistoimielin toivoo keskustelua yhteistyön tehostamisesta yhteisövaikuttavuuden sekä kehittämistoiminnan suhteen. Järjestöillä on paljon asiantuntijuutta sekä kehitettyjä työkaluja ja toimintamalleja.
- Järjestöjen ja seurakuntien asiantuntemusta tulee hyödyntää erityisesti hyte-tiedon tuotannossa. Heillä on paljon kokemustietoa ja havaitsevat herkästi hiljaisia signaaleja. Kuntakortteihin tulisi liittää tietoa kunnan järjestötoiminnasta.

Vaikuttamistoimielinten kommenttien pohjalta tehtyjä muutoksia

Palveluntuottajien kanssa on käyty keskustelua hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen neuvotteluiden toteuttamiseksi jatkossa.

Hyvinvointikertomukseen on liitetty kuntien terveyseroja kuvaavia indikaattoreita, siltä osin kuin niitä on saatavilla (kouluterveyskyselyt).

Kuntakorteista on tehty visuaalisempi versio. Kuntien kanssa on koostettu tieto yhteisestä vähimmäistietopohjasta. Jatkossa kuntakorttien avulla voidaan paremmin tarkastella kuntien välistä yhteistyötä sekä tarpeita, joihin hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspintatyöhön voidaan paremmin vaikuttaa.

Kansallisessa vähimmäistietosisällössä on todella vähän ravitsemukseen liittyviä indikaattoreita. Teemakokonaisuus huomioidaan suunnitelmavaiheessa. Työryhmässä on hyvinvointialueen ravitsemusterapeutti.

Järjestöjen tiedon tuotantoon on suunniteltu hankehakemusta. Joka tapauksessa järjestöjen tietoa tullaan hyödyntämään ja kuntakortteja päivitettäessä huomioidaan järjestöjen tuottama tieto. Järjestöt ovat mukana yhteisissä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen neuvotteluissa.

Hyvinvointikertomusta 2023-2025 käsiteltiin 19.2.2025 lautakuntien seminaarissa sekä kokouksissa.

Seminaarissa nostettiin esille suuret alueelliset erot sairastavuudessa ja hyvinvoinnissa ja näille toivottiin konkreettisia toimenpiteitä hyvinvointisuunnitelmassa. Tärkeäksi koettiin konkreettinen palveluiden sekä myös muiden kumppaneiden kanssa.

Lasten, nuorten ja perheiden lautakunnan evästys:

Hyvinvointikertomus on monipuolinen ja laadukas dokumentti. Siinä on paljon relevanttia käyttökelpoista dataa, jota tulee hyödyntää päätöksenteossa sekä vaikutusten ennakoarvioinnissa erityisesti lapsivaikutusten arviointiin liittyen. Lautakunta kiinnitti huomiota alueiden ominaispiirteisiin; eri alueilla korostuu eri haasteet ja vahvuudet. Lautakunta huomioi, että hyvinvointialueen vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset ja korostaa yhdyspintatyön tärkeyttä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Työikäisten ja ikääntyneiden lautakunnan evästys:

Kertomus on hyvä, monipuolinen ja laadukas dokumentti ja kertomuksen sisältö oli informatiivinen. Ei erityisiä evästyksiä, sillä dokumentti oli kattavasti koottu. Keskustelussa nousi esiin, kuinka saadaan enemmän kuntakohtaista dataa, sillä valtakunnan indikaattoreissa on tietoaaukkoja pienissä kunnissa.

Turvallisuuslautakunnan evästys:

Merkittävä osa oppilaista ei osallistu kouluruokailuun. Vaikutukset ulottuvat laajalle; oppimistulokset, koulujen työrauha, oppijoiden painonhallinta ja liikunnallinen elämäntapa, liikenneturvallisuus jne. Kehitystä tulee arvioida laajemmin osana hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta.

Koulukiusaamisen juurisyyt tulisi löytää ja kehittää niihin korjaavia toimenpiteitä. Vaikutukset ovat suuret sotekustannuksiin ja syrjäytymiseen.

Työikäisten yksinäisyys on noussut. Vaikutukset yksilön kannalta ja yhteiskunnassa ovat moninaiset. Yksinäisyyden kokemusta esiintyy jokaisessa ikäryhmässä, yksinäisyyden kokemuksen vaikuttavuuden arviointia ja toimenpiteitä tulisi rakentaa ikäsegmenttien pohjalta lapset, nuoret, työikäiset ja ikääntyneet.

Hyte-kertoimen vaikutus rahoitukseen on osin epäselvä.

Kuntakortit sisältävät hyödyllistä informaatiota. Kehitys tulevaisuuteen on jatkossa hyvä saada näkyväksi kuntakorteissa.

3. sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä tulee tehdä näkyväksi ja resursoida riittävästi.

Toimenpiteiden vaikutuksiin tulee kiinnittää huomiota kerätyn tietovarannon perusteella sekä hyvinvointikertomuksen rakenteessa voisi huomioida alueellista hyvinvoinnin tunnuslukujen trendien kehittymistä.

Vaikuttamistoimielimien sekä lautakuntien evästyksen huomioidaan seuraavan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman laadinnassa.

Vaikutusten ennakoarviointi

Erillisenä oheisaineistona.

Toimivalta

hallintosääntö 17 §

Päätösehdotus Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle hyvinvointikertomuksen 2023-2025 hyväksymistä.

Asian kokouskäsittely:

Strategiajohtaja Anu Pihl esitteli asian kokouksessa klo 15.12–15.20.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirja tarkastettiin tämän pykälän osalta kokouksessa.

Aluevaltuusto 18.03.2025
2745/00.01.01.01/2024

Päätösehdotus Aluevaltuusto päättää hyväksyä hyvinvointikertomuksen vuosille 2023-2025.

Päätös